

ГАМАРКО Олександр Олександрович

здобувач вищої освіти 4 курсу факультету аграрний менеджмент
Національного університету біоресурсів і природокористування України

КАНАРИК Юлія Сергіївна

науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Одним із проявів трансформації господарських правовідносин в умовах сучасної економіки є зростання кількості випадків зловживання правом. Це явище становить особливу загрозу для стабільності господарського обігу, оскільки формально-правова поведінка суб'єктів підприємництва не завжди відповідає принципам добросовісності та справедливості. У межах господарського права питання зловживання правом заслуговує особливої уваги, оскільки стосується як матеріальних, так і процесуальних аспектів.

Зловживання правом полягає у використанні особою наданого їй права не з метою досягнення законної господарської мети, а з наміром завдати шкоди іншому суб'єкту або уникнути виконання своїх обов'язків. Зокрема, у правозастосовній практиці можна зустріти випадки недобросовісного укладання договорів, затягування процесуального часу через подання необґрунтованих клопотань або апеляцій, маніпуляцій із правами на інтелектуальну власність тощо [1, с. 112].

Суди України активно застосовують принцип добросовісності та заборони зловживання правом. Так, у постанові Верховного Суду від 27.01.2021 у справі № 910/17223/19 зазначено, що реалізація прав стороною господарського спору має відповідати не лише формальним вимогам закону, але й загальноправовим принципам, зокрема добросовісності, розумності та справедливості. Суд прямо вказав, що процесуальне право не може бути використане для зловживання чи блокування правосуддя [2].

У ще одній показовій справі — № 922/3293/20 — господарський суд визнав недійсним договір поставки, укладений з метою штучного створення боргових зобов'язань та подальшого зниження податкового навантаження. Суд дійшов висновку, що поведінка сторін не відповідала змісту правовідносин, і тому суперечила принципам справедливості [3].

Слід зазначити, що чинне законодавство України не містить прямого визначення зловживання правом у господарських правовідносинах. Проте у ст. 43 Господарського процесуального кодексу України зазначено, що учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд має право залишити їх без розгляду або повернути [4]. Це є свідченням поступового впровадження доктрини «матеріального правосуддя», що дає змогу зосередитися не лише на формальних ознаках, а й на змісті правовідносин.

З огляду на вищенаведене, можна зробити висновок, що зловживання правом у сфері господарських правовідносин становить серйозну загрозу для правової визначеності та справедливості. Судова практика демонструє чітку тенденцію до протидії таким зловживанням шляхом застосування принципу добросовісності. Разом з тим, подальший розвиток правового регулювання у цій сфері вимагає кодифікації загальних засад, що унеможливають використання права всупереч його призначенню.

Список використаних джерел

1. Кузьменко В.О. Гармонія права і справедливості: зловживання правом у господарському процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 110–115.

2. Постанова Верховного Суду від 27.01.2021 у справі № 910/17223/19.
URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94643002> (дата звернення 02.05.2025)

3. Постанова Східного апеляційного господарського суду від 12.05.2021 у справі № 922/3293/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення 04.05.2025).

4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-VIII. Відомості Верховної Ради. 1992. № 6. Ст. 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення 06.05.2025)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Юридичний факультет
Кафедра цивільного та господарського права

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.